Veldonderzoek Steenuil & Kerkuil Heuvelsche Velden, Beek en Donk

Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming

Sweco
Niels de Nijs
Adviseur Ecologie
niels.denijs@sweco.nl
M +31 6 22212456

Postbus 1265
NL 5602 BG Eindhoven
Netherlands
T +31 88 811 6600
www.sweco.nl

Sweco Nederland B.V.
Handelsregister 30129769
Statutair gevestigd te: De Bilt

Sweco Nederland B.V.	Handelsregister 30129769
Onderwerp:	Onderzoek in het kader van de Wet natuurbescherming
Projectnummer:	51007673
Klant:	Ruimte voor Ruimte c.v.
Datum:	13-06-2022
Auteur:	Niels de Nijs
Document referentie:	NL22-648800269-25978

Gecontroleerd door:	Gijs Meijer
Vrijgegeven door:	Gijs Meijer

Inleiding

Ruimte voor Ruimte (hierna RvR) is voornemens tot de ontwikkeling van woningbouw binnen de planlocatie Heuvelsche Velden in de dorpskern van Beek, gemeente Laarbeek. Om woningbouw mogelijk te maken, zijn er ruimtelijke ordening procedures noodzakelijk. In dat kader heeft Sweco Nederland B.V. in, opdracht van RvR, een verkennend natuuronderzoek[1] uitgevoerd. Hierbij is de ontwikkeling getoetst aan de actuele wet- en regelgeving voor natuur.

Uit onderhavig verkennend natuuronderzoek blijkt dat het plangebied mogelijk onderdeel uit maakt van een territorium van de steenuil en daarmee het (essentiële) functioneel leefomgeving van een nest en rustplaats van een steenuil. Met de voorgenomen ontwikkeling gaat mogelijk jachtbiotoop verloren. Daarmee is niet uitgesloten dat het een negatief effect heeft op de functionaliteit van de mogelijke nestplaats van de steenuil in de omgeving. Nader onderzoek naar de daadwerkelijke functie van het plangebied voor de steenuil is noodzakelijk om de uitvoerbaarheid van het plan te bepalen.

1 Beschrijving plangebied

Het plangebied is gelegen langs de Pater Becanusstraat en de Oostbeemdweg langs de Goorloop, ten westen van de dorpskern van Beek, gemeente Laarbeek (Figuur 1-1). Het plangebied bestaat voor het overgrote deel uit agrarische grond (grasland/akkerland). Aan de westzijde van het plangebied loopt een watergang, de Goorloop. Ten noorden, oosten en zuiden grenst het plangebied aan de dorpskern van Beek.
Figuur 1-2

Figuur 1-1 Ligging en begrenzing (rood omkaderd) van het plangebied Heuvelsche Velden, Beek en Donk

[1] *Sweco, 2022. Verkennend natuuronderzoek Heuvelsche Velden, Beek en Donk. Oriënterend onderzoek in het kader van de wet- en regelgeving voor natuur. Sweco Nederland B.V. Eindhoven d.d. 17 maart 2022. Referentienummer NL22-648800269-19405.*

In het plangebied heeft RvR het voornemen om woningbouw te realiseren. Hiervoor is een voorlopig inrichtingsschets beschikbaar welke weergegeven is in Figuur 1-2. Totaal wordt voorzien in circa 65 woningen, waarbij een mix van woningtypen is voorzien.

Verder wordt een ecologische-/natuurzone ontwikkeld aan de westzijde van het plangebied. Het voormalige cultuurhistorische landschap wordt hier hersteld dan wel teruggebracht middels de realisatie van een vloeiweide, herstel van de beekloop en de landschapsversterking van het beekdal. De uitwerking van deze zone is nader toegelicht in de Landschappelijke visie[2].

Binnen het plangebied zijn twee schuren aanwezig die geamoveerd dienen te worden (Figuur 1-3 & Figuur 1-4)

Figuur 1-2 Inrichtingsschets Heuvelsche Velden, Beek en Donk

Figuur 1-3 Schuren binnen het plangebied Heuvelsche Velden, Beek en Donk

[2] Verhoeven de Ruijter, 2020. Landschappelijke visie Hoge Regt Noord, Gemeente Beek en Donk. 23 november 2020.

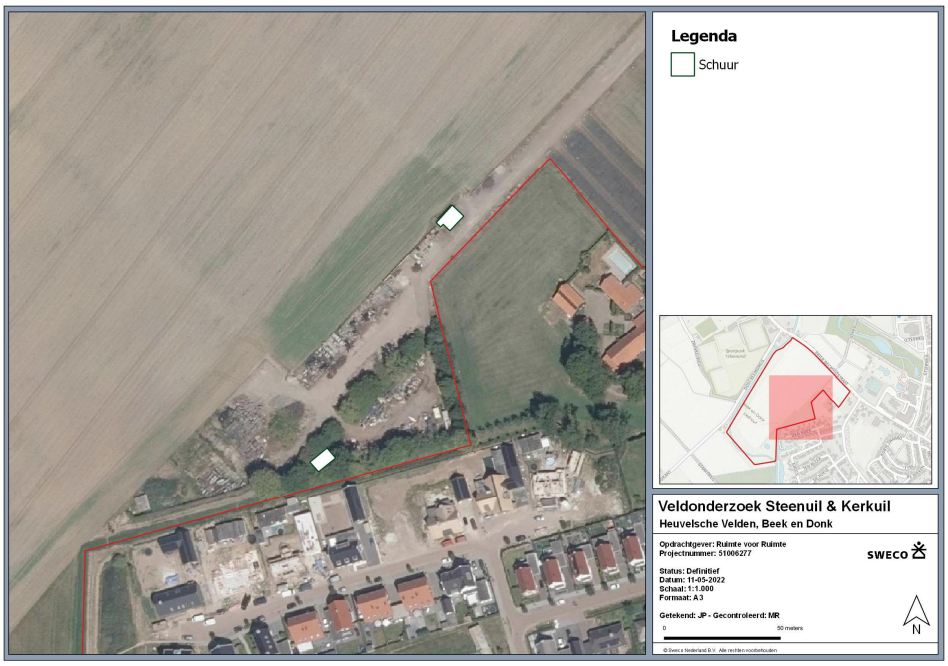

Figuur 1-4 Aanwezige twee schuren (wit omkaderd), binnen het plangebied Heuvelsche Velden, Beek en Donk

2 Methodiek

Protocollair onderzoek

Het onderzoek naar steenuil is uitgevoerd conform de vereiste protocollaire onderzoeksinspanning zoals beschreven in het Kennisdocument Steenuil van BIJ12 (BIJ12, 2017), de Soorteninventarisatieprotocollen van het Netwerk Groene Bureaus (NGB), en de methode die opgesteld is door Steenuilenoverleg Nederland STONE (Bloem et al., 2001).

Op deze manier wordt voldaan aan vereist protocollair onderzoek ten behoeve van de vergunningenprocedure en resulteert het onderzoek in een vlakdekkend beeld van de verspreiding van betreffende beschermde soorten. Indien kennisleemtes in het onderzoek verwacht worden als gevolg van het afwijken van de onderzoeksinspanning, is dit expliciet als zodanig aangegeven en gemotiveerd.

Leefwijze en territoria

Steenuilen zijn sterk verbonden aan het kleinschalige agrarische cultuurlandschap. Steenuilen zijn uitgesproken standvogels, ze verblijven het hele jaar in hun territorium. De vogels hebben relatief kleine territoria, het activiteitsgebied rond de nestplaats is slechts enkele honderden meters in omtrek. In het broedseizoen is de circa 200 meter rondom de nestplaats van nog groter belang. De voortplantingsperiode begint met de baltsperiode. In zachte winters is dit vanaf januari en in andere gevallen vanaf begin februari. De voortplantingsperiode duurt tot in het najaar, tot de jongen het ouderlijke territorium verlaten. In februari en maart kiest de steenuil een nestholte uit. Steenuilen zijn erg honkvast en trouw aan hun partner. Ze blijven in beginsel het hele jaar en hun hele leven in de buurt van hun eenmaal bezette territorium (BIJ12, 2017b).

De grootte van een territorium (homerange) van een steenuil varieert gedurende het seizoen en is afhankelijk van de kwaliteit van het gebied zoals onder andere voedselaanbod en nestgelegenheid. De literatuur beschrijft een uiteenlopende territorium grootte:

Het Kennisdocument Steenuil (BIJ12, 2017) beschrijft dat een steenuil territorium doorgaans een grootte heeft van tussen de 5 en de 30 hectare. Uit onderzoek van Sovon Vogelonderzoek Nederland (Van den Bremer L. et al., 2009), is gebleken dat steenuilen binnen het broedseizoen binnen een straal van maximaal 300 meter rond hun nest foerageren. Het meeste voedsel wordt echter dichterbij verzameld. Door Landschapsbeheer Nederland en Steenuilen Overleg Nederland (STONE, 2011) wordt als vuistregel voor de grootte van een territorium gemiddeld 12 ha gehanteerd (Parmentier & Paassen, 2009) (πr^2 = circa 200m).

Resumerend kan geconcludeerd worden dat steenuilen met name binnen een straal van circa 126 meter, 200 meter en 309 meter rond de nestlocatie absoluut afhankelijk zijn. Doorgaans kan een straal van 200 meter aangehouden worden (territoria van 12 ha) waarbinnen de steenuil actief is.

De maximum territoriumgrootte van steenuilen is onder andere afhankelijk van voedselaanbod, maar varieert meestal rond een straal van 200 meter (een gebied van 12 ha) rondom de nestlocatie. In gebieden met minder voedselaanbod kan de temtoriumgrootte oplopen tot 300 meter (een gebied van 28 ha) rondom de nestlocatie.

Methode veldonderzoek

Het onderzoek naar steenuilen behelst drie gerichte veldbezoeken, uitgevoerd in de periode 1 februari tot en met 30 april. Hierbij wordt zowel het plangebied als de directe omgeving (binnen een straal van ± 300 meter) onderzocht op territoria en/of verblijfsindicaties van de steenuil.

Door middel van geluidsnabootsing zijn baltsgeluiden van de steenuil afgespeeld om een territoriale roep van de steenuil uit te lokken en een indicatie te krijgen van de aanwezigheid van een individu of een paar en daarmee een territoria.

Steenuilen gebruiken volgens Bloem et al. (2001) drie verschillende roepen: 1) territoriumroep (wordt alleen geproduceerd door mannetjes en is maatgevend voor een territorium) en 2) alarmroep en 3) overige roepen (wordt geproduceerd door zowel man als vrouw, geeft indicatie van aanwezigheid van steenuilen, maar niet van een broedterritorium).

Tijdens de uitgevoerde veldbezoeken is naast verblijfsindicaties van de steenuil ook gelet op verblijfsindicaties van de kerkuil. Kerkuilen reageren niet op geluidsnabootsingen. De verblijfsindicatoren van kerkuilen zijn wel goed herkenbaar, zoals krijtsporen en braakballen. Ook zijn foeragerende kerkuilen zowel visueel zichtbaar als auditief goed waarneembaar.

Het leefgebied (territorium) van kerkuilen varieert van 60 tot 1200 hectare beslaan random de broedplaats, afhankelijk van de kwaliteit van de leefomgeving (Kennisdocument Kerkuil, BIJ12).

Bij alle veldbezoeken is gebruik gemaakt van een warmtebeeldcamera (type Pulsar XP38) en een speaker van het type JBL clip 3.

Locaties veldonderzoek

In figuur 3.1 zijn de locaties weergegeven waar de geluidsnabootsingen voor steenuil zijn afgespeeld. De locaties om geluidsnabootsingen af te spelen zijn bepaald op basis van een habitatgeschiktheidsbeoordeling, waarbij de meest kansrijke plekken voor steenuil zijn bepaald.

In Tabel 2-1 is een overzicht van de veldbezoeken weergegeven.

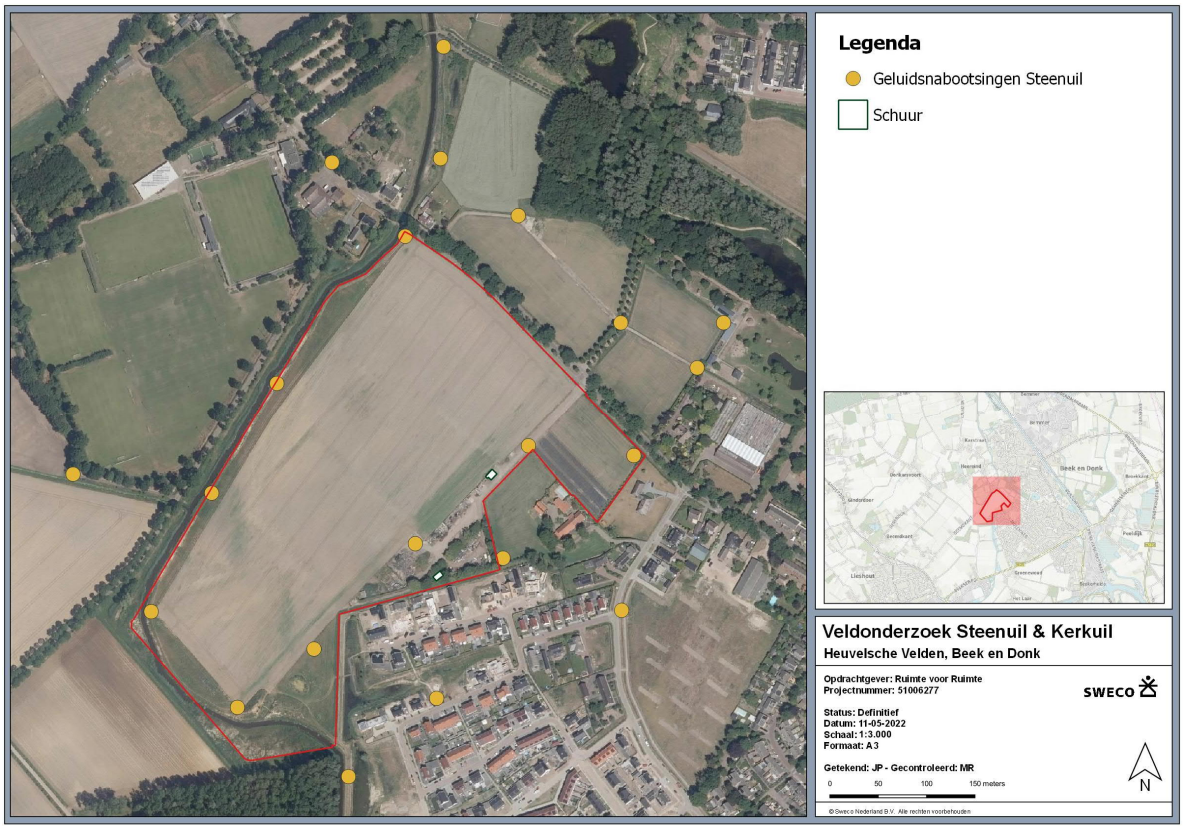

Figuur 2-1 Locaties waar de geluidsnabootsingen voor steenuil zijn afgespeeld (stippen), nabij het plangebied Heuvelsche Velden, Beek en Donk

Tabel 2-1 Overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken voor steenuil en kerkuil

Soort	Datum	Tijd	Temperatuur	Functie
Steenuil	22 februari 2022	18:07 – 20:00	10 °C	Territoria / rust- en nestplaats
&	21 maart 2022	18:54 – 21:00	18 °C	Territoria / rust- en nestplaats
Kerkuil	24 april 2022	20:51 – 23:00	18 °C	Territoria / rust- en nestplaats

3 Resultaten en Effectbepaling

3.1 Steenuil

Tijdens het veldonderzoek zijn géén roepende steenuilen aangetroffen en derhalve geen territoria vastgesteld binnen of in de omgeving van het plangebied. Er zijn tevens geen waarnemingen bekend uit bestaande verspreidingsgegevens (NDFF, geraadpleegd op 11-05-2022). Daarnaast is er informatie opgevraagd over de verspreiding van steenuilen in de omgeving van het plangebied en deze zijde van Beek en Donk bij de lokale steenuilenwerkgroep Ortolaan in Laarbeek (J. Koot). De afwezigheid van nestlocaties/territoria van steenuil binnen het plangebied werd bevestigd door de aangeleverde informatie van de steenuilenwerkgroep. In de omgeving zijn diverse broedlocaties met territoria bekend. Deze zijn allen echter om dermate ruime afstand (variërend van 900m tot 1500m) tot het plangebied gelegen, dat het plangebied geen ecologische relatie heeft met deze nestlocaties van steenuil.

3.2 Kerkuil

Tijdens de veldbezoeken zijn er geen visuele of auditieve waarnemingen van de kerkuil gedaan binnen het plangebied of de directe omgeving hiervan. In de noordelijke schuur (Figuur 2-1), zijn braakballen en krijtsporen aangetroffen van de kerkuil (Figuur 3-1). Beide lagen onder een metalen dwarsbalk welke in potentie als roestplek (rustplaats) van de kerkuil kan dienen.

Tijdens elk bezoek zijn de aangetroffen braakballen verwijderd. In de tussengelegen periode zijn hierdoor met zekerheid géén nieuwe braakballen bijgekomen. Door het ontbreken van nieuwe braakballen gaat het naar alle waarschijnlijkheid slechts om een roestplaats die incidenteel gebruikt is, voorafgaand aan dit onderzoek (periode februari – april 2022).

Kerkuilen broeden vooral in de hoge, donkere en tochtvrije delen van boerenschuren. Kerkuilen maken zelf geen nest. De kerkuil broedt tegenwoordig in ongeveer 90 procent van de gevallen in nestkasten die in deze gebouwen zijn geplaatst (BIJ12, 2017a). Ze maken hierbij bij uitzondering gebruik van een platte ondergrond waar ze hun eieren tussen de braakballen neerleggen. Dergelijke kunstmatige nestkasten danwel alternatief geschikte nestgelegenheid ontbreken in de schuur. Een functie als broedplek (nestplaats) van kerkuil is derhalve uitgesloten.

Gedurende de nachtelijke veldbezoeken zijn geen foeragerende kerkuilen waargenomen boven het plangebied, evenals de directe omgeving. Een functie van het plangebied als functionele leefomgeving is derhalve niet aan de orde. Daarnaast is er informatie opgevraagd over de verspreiding van kerkuilen in de omgeving van het plangebied en deze zijde van Beek en Donk bij de lokale steenuilenwerkgroep Ortolaan in Laarbeek (J. Koot). Hieruit blijkt dat er in de omgeving bestaande nestlocaties bekend zijn. Deze nestlocaties bevinden zich om dermate grote afstand (dichtstbijzijnde op 550m afstand tot het plangebied), dat aantasting van een essentiële rustplaats danwel foerageergebied (jachtbiotoop), die van belang is voor het ecologisch functioneren van deze broedplaats in de omgeving, is uitgesloten.

Figuur 3-1 Binnenkant van de noordelijke schuur binnen het plangebied Heuvelsche Velden, Beek en Donk. Potentiële roestplek op de metalen dwarsbalk (link) en krijtsporen en braakballen hieronder (rechts)

4 Conclusie

Tijdens het aanvullende veldonderzoek naar steenuil en kerkuil, zijn er geen auditieve en visuele waarnemingen verricht van respectievelijk roepende of ter plaatse aanwezige steenuilen of kerkuilen.

Op basis van de resultaten van onderhavige inventarisatie kan derhalve gesteld worden dat het plangebied géén functie heeft als leefgebied voor steenuil. Er zijn tenslotte geen jaarrond beschermde rust- en verblijfplaatsen aanwezig in en nabij het plangebied. Een ontheffing Wet natuurbescherming ten aanzien van de steenuil, is hierdoor niet aan de orde.

In de noordelijke schuur is, op basis van de aangetroffen krijtsporen en braakballen, sprake van een roestplaats van de kerkuil. Gezien de zeer beperkte hoeveelheid braakballen en het uitblijven van nieuwe braakballen gedurende de onderzoeksperiode, vormt de schuur slechts hooguit een incidentele roestplek voor de kerkuil. Aantasting van een vaste essentiële rustplaats van de kerkuil danwel bijbehorende functionele leefomgeving, is uitgesloten. Een ontheffing Wet natuurbescherming ten aanzien van de kerkuil, is hierdoor niet aan de orde.

LITERATUUR

BIJ12. (2017a). *Kennisdocument Kerkuil*.

BIJ12. (2017b). *Kennisdocument steenuil Athene Noctua, versie 1.0 2017*.

Bloem, H., K. Boer, N. G., R. van Harxen &, & Stroeken, P. (2001). *De Steenuil in NederlandHandleiding voor Onderzoek en Bescherming*.

Parmentier, F. A. v., & Paassen. (2009). *Steenuil onder de pannen. Maatregelencatalogus ter verbetering van het leefgebied van de steenuil*.

STONE. (2011). *Erfwijzer Steenuil*.

Van den Bremer L., Harxen, v., & R., R. S. (2009). *Terreingebruik en voedselkeus van broedende Steenuilen in de Achterhoek*.